

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	H.M.M. van Duursen	Datum	23 januari 2020
Doorkiesnummer	030 – 28 60823	Ons kenmerk	7238442
E-mail	h.van.duursen@utrecht.nl	Onderwerp	Wal- en kluisuren; beantwoording vragen RIB
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Openbare ruimte

Geachte leden van de raad,

Op 9 januari jl. vond er een Raadsinformatiebijeenkomst (RIB) plaats over het project Wal- en kluisuren. In deze RIB zijn vragen gesteld die niet direct konden worden beantwoord of nadere toelichting behoeven. Aan u is toegezegd om deze vragen schriftelijk te beantwoorden vóór 24 januari a.s. In deze brief geven wij u antwoord op deze vragen.

Hoe hebben we control in de gemeente Utrecht georganiseerd, specifiek voor risicovolle projecten, en hoe hebben we de onafhankelijkheid van control daarin gewaarborgd?

De control op risicovolle projecten is een verbijzondering binnen de werking van de controlorganisatie en kent drie niveaus:

- Projectcontroller: heeft een onafhankelijke rol en maakt geen deel uit van het projectteam; De projectcontroller monitort en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan zowel de projectmanager en ambtelijk opdrachtgever over de voortgang van het project op de beheersaspecten (financiën, planning, risico's e.d.). De projectcontroller beoordeelt en geeft advies over de door het projectteam opgeleverde verantwoordings- en overige projectdocumenten. Hiërarchisch valt de projectcontroller onder de businesscontroller van het betreffende organisatie onderdeel. Waar nodig of aan de orde escaleert de projectcontroller naar de businesscontroller of zo nodig naar de concerncontroller.
- Businesscontroller: ziet toe op de werking van projectcontrol en de relatie tussen de ontwikkelingen binnen het project en het bredere gemeentebelang. De businesscontroller valt hiërarchisch onder de IRM'er en hij/zij wordt functioneel aangestuurd door de concerncontroller. De businesscontroller heeft een onafhankelijke rol binnen het organisatie onderdeel, wat wordt gewaarborgd door een escalatielijn naar de concerncontroller.
- Concerncontroller: stuurt de businesscontroller functioneel aan en ziet toe op de werking van control in de organisatie en stuurt bij of geeft extra aandacht waar control kwetsbaar is. De concerncontroller voert control uit op projectgerelateerde bestuursvoorstellen.

In de praktijk is deze inrichting van de controlorganisatie en de naleving hiervan onvoldoende tot uitvoering gekomen. Zoals in de raadsbrief 'Stand van zaken positionering control' d.d. [20 december jl.](#) is aangegeven, is onder andere door de rolvermenging van financiën, inkoop, juridische zaken en control op concernniveau minder expliciete aandacht geweest voor onafhankelijke control.

Burgemeester en Wethouders

Datum 23 januari 2020
Ons kenmerk 7238442

Daarbij is door het onvoldoende scherp maken en houden wat tot de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende controlrollen behoort, de scherpte in de werking van het model onvoldoende geweest. Ook blijkt uit het onderzoek naar professionaliseringskansen in de beheersing van grote projecten, waar u op [25 juni 2019](#) over bent geïnformeerd, dat de rol van projectcontroller niet altijd expliciet is belegd.

Zoals blijkt uit het onderzoek van Antea was ook binnen het project Wal- en kluisuren bijvoorbeeld de rol van manager projectbeheersing niet belegd en was er geen projectcontroller toegewezen. Projectcontrol werd daardoor tot 2018 door de businesscontroller uitgevoerd die door het ontbreken van een manager projectbeheersing veel financieel administratieve werkzaamheden moest verrichten en daardoor minder in staat was de control over het project uit te voeren.

Onderdelen van de gemeentebrede versterking van control betreffen de verbijzondering van de functie van concerncontroller, onafhankelijk van de concernmanager Financiën, Inkoop en Juridische zaken, de versterking van de functionele aansturing van de businesscontrollers door de concerncontroller, duidelijker rolomschrijving en afbakening van de rol van businesscontroller, zodat deze zich meer op control kan richten en minder op de uitvoering van financiële taken, en specifiek voor projecten de benodigde extra maatregelen binnen dit systeem voor de beheersing van complexe en risicovolle projecten. Ook wordt voor alle risicovolle projecten de rol van projectcontroller expliciet belegd.

Specifiek voor het project Wal- en kluisuren is de rol van projectcontroller in 2018 expliciet belegd. In 2019 is hier ook de rol van manager projectbeheersing aan toegevoegd. De projectcontroller maakt geen onderdeel uit van het projectteam en valt hiërarchisch onder de businesscontroller van Stadsbedrijven. De businesscontroller valt hiërarchisch onder de directeur Stadsbedrijven, ambtelijk opdrachtgever Wal- en kluisuren. De onafhankelijkheid wordt gewaarborgd door de functionele aansturinglijn vanuit de concerncontroller naar de businesscontroller en de escalatielijn van de businesscontroller en waar nodig de projectcontroller naar de concerncontroller.

Vooruitlopend op vaststelling van de Regeling Risicovolle Projecten zal, naast bovengenoemde versterking van de reguliere controllijn, ook de betrokkenheid van de concerncontroller bij risicovolle projecten worden uitgebreid. Dit volgens het principe van control aan de voorkant: lopende het project is de concerncontroller goed aangehaakt op en ziet toe op de inrichting en ontwikkelingen binnen het project en kijkt kritisch mee op voortgangsrapportages en belangrijke besluiten. Verdere uitwerking van deze rol wordt meegenomen in het traject van de versterking van control. De control van het project Wal- en kluisuren wordt hierop aangepast bij de inrichting van het programma (zie hieronder).

Is het toegestaan om de onderzoeken te dekken uit kapitaallasten financiering en is hier een raadsbesluit voor nodig?

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald project kunnen worden geactiveerd (artikel 60 Wet-BBV). De kosten van het onderzoek voor de grondige herziening van het project Wal- en kluisuren vormen een essentieel onderdeel in de voorbereiding van de uitvoering van het project (het herstellen van de wal- en kluisuren) en zijn nodig om te komen tot een goede projectuitvoering. Daarom mogen volgens artikel 60 Wet-BBV deze kosten worden geactiveerd om, na het gereed komen van (delen van) het project, te worden betaald uit de kapitaallasten.

Is er een raadsbesluit nodig om de werkzaamheden stil te leggen?

Het project waarvoor de raad budget beschikbaar heeft gesteld is nog steeds in uitvoering. Op [10 mei](#) jl. hebben we u geïnformeerd dat we, hangende het externe onderzoek, een pas op de plaats maken. Op [27 september](#) jl. bent u geïnformeerd over de werkzaamheden die starten dan wel doorgang vinden

Burgemeester en Wethouders

Datum 23 januari 2020
Ons kenmerk 7238442

op rak 4, 10 en 21b. Vervolgens bent u op [28 november](#) jl. geïnformeerd dat er een grondige herziening van het project plaatsvindt, waarvoor een plan van aanpak opgesteld wordt. Op dit moment worden de uitvoerende werkzaamheden gecombineerd met een grondige voorbereiding van het vervolg. Mocht daar in het kader van veiligheid aanleiding toe zijn, dan worden er werkzaamheden uitgevoerd.

Hoe kan Utrecht leren van de aanpak van andere steden, zoals Amsterdam?

Uiteraard willen we graag leren van de aanpak van andere steden, zoals Amsterdam, Delft en Leiden. Daarom voeren we bij het maken van het plan van aanpak en de herziening gesprekken met deze steden. Tegelijkertijd realiseren wij ons dat de situatie in Utrecht verschilt van die van die steden. De Utrechtse verwevenheid van kluisuren met (veelal particuliere) werfkelders is op deze schaal uniek in Nederland. Daarbij past, zoals wij in onze brief van [28 november jl.](#) hebben gemeld, dat wij richting bewoners en ondernemers helder zijn over de werkzaamheden, waar mogelijk duidelijkheid scheppen in soms ingewikkelde eigendomsverhoudingen en verantwoordelijkheden en, bovenal, met elkaar in gesprek blijven.

Ook vroeg u naar de vergelijking van budgetten. Op dit moment hebben wij niet de gegevens beschikbaar uit Amsterdam om een goede vergelijking op budgetten te kunnen maken. Op een later moment komen we hierop terug.

Is het huidige projectteam 'ready to go'?

Het projectteam Wal- en kluisuren is opgebouwd volgens het IPM-model dat door Rijkswaterstaat is ontwikkeld om grote, complexe projecten te beheersen. Hierbij worden de volgende sturende rollen onderscheiden:

- Projectmanager (verantwoordelijk voor het project en stuurt het IPM-team aan);
- Omgevingsmanager (verantwoordelijk voor het contact met de omgeving);
- Manager projectbeheersing (verantwoordelijk voor onder meer tijd (planning), geld (uitputting budget versus voortgang) en risico's (management));
- Technisch manager (verantwoordelijk voor techniek en houdt overzicht over de verschillende technische disciplines);
- Contractmanager (verantwoordelijk voor de contracten).

Het huidige projectteam staat gesteld voor de uitvoering van de rakken 4 west, 10 oost en 21B. Ten behoeve van het plan van aanpak voor en de grondige herziening van het project is verdere versterking nodig. In ieder geval op de rollen projectbeheersing en technisch management. Daarnaast is voor deze taken uitbreiding van de rol van projectmanager noodzakelijk. In het plan van aanpak komen we hierop terug.

Kunt u iets vertellen over hoe het vervolg van het project wordt gecommuniceerd met bewoners?

Wij zijn ons ervan bewust dat goede communicatie een belangrijk onderdeel van het project is. Daarom hebben wij tegelijkertijd met het versturen van de [raadsbrief](#) van 10 mei jl. de bewoners van de rakken 1, 11, 21 en 22 geïnformeerd over het vervolg van het project. Op deze rakken (rakken 1, 11, 21) vonden toen werkzaamheden plaats of werd er een toegezegd onderzoek (rak 22) opgeschort. Daarnaast hebben wij de afgelopen maanden wijkberichten verspreid bij bewoners van de rakken waar nu uitvoerende werkzaamheden plaatsvinden. Tegelijkertijd met het versturen van de [raadsbrief](#) van 28 november jl. zijn alle bewoners van de grachten geïnformeerd.

In afwachting van het plan van aanpak voor het programma (zie hieronder) zetten we de komende tijd deze communicatie voort en verbreden en intensiveren we die waar nodig.

Burgemeester en Wethouders

Datum 23 januari 2020
Ons kenmerk 7238442

Wat is de relatie tussen de herziening en de VJN?

Antea heeft bij de afgegeven prognose met betrekking tot de kosten voor het project een aantal uitgangspunten en aannames gehanteerd (pag. 58 van het rapport). De ingezette herziening van het project is nodig om de prognose van de kosten voor het vervolg van het project verder te kunnen uitwerken. Zoals in het rapport staat vermeld, zijn door Antea grove inschattingen gemaakt op basis waarvan is gekomen tot de bandbreedte van tussen de € 19,7 en € 32,4 miljoen. De te hanteren bouwmethode, de te bepalen scope en andere zaken zoals genoemd in het rapport zijn van belang om hier een goede prognose over te kunnen afgeven. Dit is voor ons op dit moment nog onvoldoende basis om van deze bandbreedte uit te kunnen gaan. Dit zal moeten blijken uit de grondige herziening. Zoals we hebben aangekondigd in de [brief](#) van 28 november jl. verwachten wij in de eerste helft van 2021 de herziening van het project Wal- en kluisuren aan u te kunnen voorleggen. Het is momenteel nog niet te zeggen of dit op tijd zal zijn voor de VJN 2021. Wel zullen we financiële inzichten die al bekend zijn uit het herzieningsproces meenemen bij de integrale afweging van de VJN 2021. In de VJN 2020 verwachten wij geen aanvullende middelen te moeten reserveren voor het project Wal- en kluisuren. In april 2020 is het plan van aanpak gereed. De inschatting is op dit moment dat de kosten voor het maken van het plan van aanpak tussen de €50.000 tot €75.000 bedragen. Het is mogelijk dat er vooruitlopend op de herziening onderzoeken uitgevoerd worden. De kosten van deze onderzoeken zitten niet in het bovenstaande bedrag. De kosten voor het plan van aanpak worden bekostigd uit het resterende budget voor de rakken 1 tot en met 21. De kosten voor het opstellen van de grondige herziening en eventuele noodzakelijke fysieke werkzaamheden tot het moment van gereed komen van de herziening verwachten wij te kunnen bekostigen uit het in de VJN 2019 toegekende extra budget van € 5 miljoen. Een meer gedetailleerde prognose van de kosten voor het opstellen van de herziening wordt opgenomen in het plan van aanpak.

Hoe verhoudt het project Wal- en kluisuren zich tot het programma in wording?

In onze brief van 20 december 2019 stelden wij dat de opgaven op wal- en kluisuren, werfkelders en weren te zwaar verkeer om een samenhangende en projectoverstijgende aanpak vraagt. Eind december jl. is een programmamanager gestart met het opzetten van het programma. Zoals toegezegd wordt in april 2020 het samenhangende plan van aanpak voor het programma aan u gestuurd. Dat plan van aanpak gaat over: 1. Herziening project Wal- en kluisuren; 2. Inspectie werfkelders; 3. Weren te zwaar verkeer. 4. Consequenties van de complexe en soms niet te achterhalen eigendomsverhoudingen. Van dit plan van aanpak maakt deel uit de manier waarop we de communicatie met bewoners en belanghebbenden en het omgevingsmanagement vormgeven. De dekking van de kosten die nu worden gemaakt voor het opzetten van deze programmatische aanpak betrekken we bij de Voorjaarsnota 2020. Daarbij bezien we ook welke kosten aan bestaande project- en beheerbudgetten kunnen worden toebedeeld en voor welke kosten een apart programmabudget nodig is.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,